

העבירה החמורה של ביטול תורה - שיעור 619

I. אם צריך לבטל המנהג שנמצא במחנה הקיץ שנקרא Visiting Day

(א) צריך לעיין הטעם והתועלת למנהג זה ולמי התועלת ואם התועלת חשובה עד כדי כך שיכול לבטל תלמוד תורה דרכים דהיינו להורים וגם להילדים בהמתנה ולי נראה שאין התועלת גדולה כל כך לגורם העבירה החמורה של ביטול תורה דרכים ואבאר

(ב) מצות תלמוד תורה היא המצוה הגדולה מכל המצוות ושקולה כנגד כולם (משנה פאה ב - ב) וכשם שמצות תלמוד תורה גדולה מכל המצוות כך העבירה של ביטול תורה חמורה מכל העבירות ועושה כמו כן עולה על כולנה וכל הצרות הבאות על ישראל אינם אלא כשבילה (צמד"א פט"ו) והקב"ה בוכה בכל יום על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק (סנהדרין ז"ט) כי דבר ה' בזה

(ג) הפוסק בשעת לימודו עיין בעבודה זרה (ג) אמר רבי לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים הוא היה אומר מפני מה תלמידי חכמים מתים כשהם קטנים שפוסקים מדברי תורה ועוסקים בדברי שיחה (אבות דר' נתן כ"ו - ג) והמהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מתחייב בנפשו (אבות ג - ז) פירש רש"י כשעוסק בתורה אין רשות לשטן להזיקו וכיון שפוסק על דברים בטלים ניתנה לו רשות ואין חילוק בין הלומד בביתו או מהלך בדרך (תוס' יו"ט בשם רבינו יונה) ומי שמפסיק ממשנתו לשיחת חולין עובר בעשה דביטול תורה (רבינו חננאל יומא י"ט:) דהיינו ודברת במ - במ יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים וכ"כ הרמ"א (יו"ד רמ"ו - כ"ה) והוא בכלל כי דבר ה' בזה (שו"ע ס) וכל רגע שהוא אינו מפסיק שכרו גדול מאד (אגרת הגר"א) עיין בספר כבוד התורה (דף כ"ט)

(ד) בלימוד התורה איכא שני חיובים (כ) איכא חיוב ללמוד כל התורה שבכתב ושבע"פ וגם לידע אותה ואיכא איסור לאו על השכחה (מנחות ז"ט:) (כ) ועוד שצריך האדם ללמוד בכל יום פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית דהגית בו יומם ולילה (רמב"ם ת"ת ב - ח) וזה כרב אמי ודלא כרב יוחנן (שם) ועוד כתב הרמב"ם (ב - י) שחייב ללמוד כל הימים עד יום מותו דאם לאו הוא שוכח אותה ועיין ברמב"ם (ג - ו) דליכא חיוב זה ע"כ אחד ואחד אלא למי שנשאו ליכו לקיים מצוה זו כהלכתה ולכן החיוב של ת"ת הוא כזה שרשאי לילך לפרנסתו לכל צרכיו ואפילו שהוא רק לתענוגים בעלמא ואין בזה ביטול המצוה (אג"מ יו"ד ד - ל"ו - ג & ה) ונמצא שדורו של חזקיהו המלך עשו כחיוב התורה אבל אפילו בדורות של דוד ושלמה לא למדו התורה כדין (סנהדרין ז"ד:)

II. השאלות הנוגעות להעניין

(א) ביטול ת"ת להלוית המת - עיין בכתובות (י"ז) שמבטלין ת"ת להוצאת המת דהיינו למאן דקרי ותני עד ס' רבוא ולדידן מן הסתם קרי ותני (רמ"א יו"ד ר"ס שפ"ב) ועיין בהגר"א שהביא הירושלמי שמי שהוא עוסק בתורה אינו מבטלו שתלמוד תורה קודם וכ"ז בסתם אדם אבל בת"ח גדול כבודו וחייבין לבטל ת"ת שהוא לכבוד התורה אמנם היום גם בעלי בתים לא נהגו להשתתף בכל לוויה שרק בזמנם שכל בני העיר היה ציבור אחד משא"כ היום שכל בית הכנסת ציבור בפני עצמו וגם שטירדות הפרנסה פוטרן אמנם אפילו פסולי עדות שהם קרובינו צריך להשתתף שיש בזה חילול השם כשאנו משתתף וגם אינו חייב להפסיד פרנסתו להלויה ועיין בתשובות והנהגות (ג - תנ"ג ד - רי"ג ד - רע"ד - ה)

(ב) ביטול ת"ת לחתונה - עיין בתשובות והנהגות (ד - רי"ג) דאין בזה איסור של ביטול תורה כיון דיש צורך לשמח את חבריו ומקיים בזה מצות ואהבת לרעך כמוך ואמר בשם רב מאיר חדש דאינו בגדר הותרה רק דחוויה וממילא אין לבטל אלא בדיוק כפי הנדרש ולא יותר וכ"ש לווארט או לשבע ברכות או משתה של המוסד ויש נוהגין ללמוד תורה בסעודות אלו

(ג) ביטול ת"ת לברית מילה - מבואר בתיקוני זוהר (ע) כי כל ההולכים לברית מילה הם כמקבלי פני השכינה וכ"כ השלטי הגיבורים (רי"ג מגילה) אמנם בלקט יושר (סוף

תפלת שחרית) מביא שהבחורים רצו לילך אל המילה ואמר להם רבם בעל התרומת הדשן
מה אתם רצים אצל המילה כדי לענות אמן תלכו לבית השחיטה ואולי בחורי הישיבה
שאני (תשובות והנהגות ז - רכ"ו)

(ד) **ביטול ת"ת לעסוק בלימודי חול** - עיין באג"מ (י"ד ג - פ"ג) דאסר לימודי חול
אף כשליכא לימודי כפירה וגם לא תערובות נשים דהוא איסור דמניחין חיי עולם הבא
ושהוא איסור אף לאחר שנתגדלו בתורה במדרגה גדולה ועוד לבחורים ואברכים לא
שייך שיהיו בני תורה ותלמידי חכמים וזה גזל זמן מלימוד התורה וע"ע באג"מ (י"ד ז
ל"ז - י"ג) דלהפסיק מלימוד בישיבה כדי ללמוד רפואות לצורך מצוה או אפילו הנדסה
(engineering) דאיסור ממש ליכא אף אחר שלמד הרבה שנים וראוי להתגדל בתורה
ותפקידו להרוויח ממון הרבה או לשידוך היותר טוב ודוקא בלא תערובות ולימודי כפירה
שהתורה נתנה רשות למי שרוצה להתעסק בעניני הרווחת ממון מ"מ עדיין מחויב לקבוע
זמן ביום ובלילה מ"מ אינו מקיים כראוי מצות לימוד התורה וזה קולא רק לאנשים אלו

(ה) **ביטול ת"ת לשמוע דברי התעוררות** - עיין בספר הנפש והחיים (שער ז - פ"ז)
דבאמצע הלימוד הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט להתכונן בעניני יראת השם
ובעניני מוסר וכן הביא מהשל"ה ולי נראה דאין כללים בשאלה זו וצריך לדון בכל
אחד ואחד לפי מצבו שיש אנשים שיש בו תועלת גדולה מדברים אלו ויש שישנים
מתחילתו עד סופו ואם בשביל השיעור נתקלקל קביעותו וסדר לימודו אין לבטל סידורו

(ו) **לענות לטלפון באמצע הלימוד** יותר טוב שלא לענות דאולי אין זה ענין חשוב ויכול
לטלפון עוד פעם וצריך לסגור הפלאפון (צלצול) בבית המדרש (קובץ בית לוי ייסן תשל"ח - י"ג)

(ז) **לענות אמן** עיין בכף החיים (קכ"ז - כ"ה) שהביא מחלוקת בדבר אמנם השערים
מצויינים בהלכה (כ - ה) כתב כשהיו מתפללים מנין אחר מנין שאין עליהם חיוב לענות
אמן וקדושה וברכו וכן מוכרח מברכות (ג"ג) דרק משום ברוב עם הדרת מלך מבטל
לימודו (בנר הבדלה) אבל לא לאמן שאין שייך להם ולכן כשלומד בחבורה לא יברך
ברכת הנהנין בקול רם כדי שלא יפסיקם לענות אמן

(ח) **להשלים המנין** עיין ברמ"א (נ"ה - כ"ג) דבמקום שאין מנין תמיד בכהכנ"ס כופין
זה את זה שיבואו תמיד אע"פ שנתבטלו מלימודם בשביל זה אבל כשאפשר להם לילך
למקום אחר להתפלל במנין אינו מחויב לבטל לימודו

(ט) **לענות קדיש וברכו** אם הוא באותו חדר שבו מתפללים צריך לענות וכחדר
אחר אינו צריך ומ"מ רשאי (כבוד התורה זף מ"ג - ל"ז) והשערים מצויינים בהלכה (כ - ה)
מיירי במנין אחר מנין וכן נראה לי ולענות ל"ג מדות - עיין באג"מ (ג - פ"ט) שיחיד
יפסיק ויענה עמם אבל כשלומדים ברבים מסתבר שאין להם להפסיק אבל לקדיש וקדושה
וברכו משמע שם שצריך להפסיק ואפשר בחדר אחר מותר כנ"ל וצ"ע

(י) **לכיבוד אב ואם** עיין בתשובות והנהגות (ג - רע"ד) דגדול ת"ת יותר מכיבוד אב
שיעקב לא נענש על הזמן שלמד בבית עבר אבל באקראי אף שמבטל ת"ת לא יבטל
מצות כיבוד אב ששכרו מאד (ס)

(יא) **להכנסת אורחים** אם אין בבני ביתו מי שיתעסק עם האורחים יתעסק עצמו אבל
אם יש מי שיתעסק לא יבטל לימודו (בספר אהבת חסד ג - ה זעהרה)

(יב) **לצורך ציבור** כגון לטלפון לצדקה למוסד אין לבטל לימודו אבל אם אין אחרים
שיעסקו בכך חייב לעסוק והרי הוא כעוסק בתורה (כבוד התורה)

(יג) **ללמוד עם אחרים** עיין באג"מ (סה"ע ז - כ"ו) דכל ת"ת מחויב ללמוד מקצת זמן
גם עם אחרים אף שמתבטל מתורת עצמו והזמן הוא מעשר עשירית ואולי יכול להוסיף
עד חומש וצ"ע בשיעור הזמן

III. סדר הלימוד היותר טוב עיין בשיעור 449 (III)

נפס' לטלו' נשמות אבי אורי ר' אליעזר ל"פא ב"ר יעקב ארזי ע"ה מאי אורח' באשה רחל ב"ר גרשון חנוך הסניף הכפן ע"ה